

HOLECZ JÓZSEF¹**A Krím-félsziget 2014. évi elfoglalásának kronológiája****Chronology of the Occupation of the Crimea in 2014****Absztrakt**

A 2014. július 3-án közzétett NATO Review video volt az első hivatalos NATO-sajtó, amely a hibrid hadviselést az ukrajnai helyzettel összefüggésében használta. 2014. szeptemberében a walesi csúcstalálkozón a „hibrid hadviselés”-t már több alkalommal említették Ukrajnával kapcsolatosan. Mára a legtöbb szakértő külön foglalkozik a hibrid hadviselés esetében a krími eseményekkel és a Kelet-Ukrajnában történetekkel. Ezen tanulmány elsőként igyekszik magyar nyelven összegezni és feldolgozni a Krím-félsziget elfoglalásának kronologikus történetét.

Kulcsszavak: hibrid hadviselés, Krím-félsziget, Ukrajna, Oroszország

Abstract

A NATO Review video posted on July 3 2014 was the first official NATO media release to use the term hybrid warfare in the context of the situation in Ukraine. In September 2014, during the Wales Summit, the term „hybrid warfare” was used on several occasions to mention in connection with Ukraine. Today, most experts deal specifically with the events of the hybrid warfare in Crimea and in the Eastern Ukraine. This study first attempts to summarize and process the chronological history of the occupation of the Crimea in Hungarian.

Key words: hybrid warfare, Crimea, Ukraine, Russia

A KÖZVETLEN ELŐZMÉNYEK

Janukovics ukrán elnök Európai Uniói társulási szerződése aláírásától való kihátrálása (2013. november 21.) már 2013. november végén ellenzéki megmozdulásokat és tüntetéseket váltott ki. Az ellenzéki tüntetések 2013. november 30-tól gyakorlatilag „háborús” jelzővel illethetők voltak. A rohamrendőrség az addig békés tiltakozókat meg-

¹ Nemzeti Közszerzői Egyetem – National University of Public Service, E-mail: holecz.jozsef@uni-nke.hu ORCID: 0000-0001-7880-1367

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

próbálta kiszorítani Kijev főteréről,² de az akció csak olaj volt a tűzre. Ettől kezdve a kijevi Függetlenség tere csataterré változott. Barikádok, könnygáz, összecsapások vezettek oda, hogy végül orvlövészek kezdtek szedni áldozataikat a tüntetők, vagy ekkor már inkább felkelők soraiból.³

Háborús tudósítók írásaiból és a tömegkommunikációs média segítségével napi szinten láthattuk, olvashattuk a zavargások eseményeit. Maszkos, álarcos emberek, szűrő és vágófegyverekkel — némelyikük löfegyverekkel —, repeszállómellényben, vagy csak egyszerű vaslemezt maguk előtt hordva igyekeztek ellenállni a rendőrségi nyomásnak. Elmondásuk szerint volt közöttük Afganisztánt megjárt katona, volt rendőr, a labdarúgó csapatok ultráinak tagjai, egyetemisták és még sokféle ember.⁴

A véres összecsapások⁵ már nem az EU csatlakozásról szóltak, hanem Janukovics elnök távozásáról, a korrupció és jövőtlenség befejezéséről. A döntő pont 2014. február 21-én Janukovics elnök távozásával érkezett el, aki elhagyva Kijevet Oroszországba menekült. 2014. február 22-én az ukrán parlament leváltotta Janukovics elnököt, majd a következő héten kinevezte a nyugatbarát Olekszandr Turcsinovot — az ukrán parlament elnökét, Julia Timosenko egyik legközelebbi munkatársát — ideiglenes elnöknek. Az új vezetést Oroszország nem fogadta el, illegitimnek tartotta, míg az Egyesült Államok és az Európai Unió elismerte.⁶

AZ ESEMÉNYEK KRONOLÓGIAI FELDOLGOZÁSA

A Krím-félsziget elfoglalását célzó művelet — minden valószínűség szerint — 2014. február 20-án indult. A két nappal ezelőtti események, a korábbiaknál súlyosabbá váló kijevi harcok, a mindkét oldalon növekvő számú halottak és sebesültek, illetve az ezzel ellentmondásba keveredő janukovicsi tájékoztatás Putyint döntésre készítette: lépni kell.⁷

² Az Euromajdan kifejezés ebben az időben született. A Függetlenség terét a tiltakozók Euro Majdan-ra keresztelték (a majdan ukránul teret jelent), ami az Európai Unió irányultságát fejezte ki tiltakozósaiknak. Ebből született — részben a médiának köszönhetően — az Euromajdan mozgalom elnevezés.

³ Sudár István: Az ukrán válság összefoglalása. 2014. július 21.

Forrás: http://azatlasz.hu/2014/07/az_ukran_valsg_osszefoglalasa, (Letöltés ideje: 2017. 04. 18.)

⁴ Sudár István: Az ukrán válság összefoglalása. 2014. július 21. Forrás:

http://azatlasz.hu/2014/07/az_ukran_valsg_osszefoglalasa, (Letöltés ideje: 2017. 04. 18.)

⁵ 2014. január 22-én vesztette életét a téren az első tüntető, ami forradalomná változtatta a tüntetéseket. A véres utcai megmozdulások folyamatosan fokozódtak, amely 2014. február 20-án vérfürdőbe torkollott. Ismeretlen orvlövészek harminckilenc tüntetőt és tizenhét rendőrt lőttek le, feltehetően egy olyan épületből, amelyet a felkelők birtokoltak. Mind a mai napig nem tisztázták, hogy az orvlövészek a tüntetők oldaláról lőtték-e mindkét oldalt. In: Sakwa, Richard: Háború a határon, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 138-145. o.

⁶ Isaszegi János: Ukrajna és a régió válsága, érdekek csatája. In: Honvédségi Szemle, 142. évf. 2014/4. 55. o.; Sudár István: Az ukrán válság összefoglalása. 2014. július 21. Forrás:

http://azatlasz.hu/2014/07/az_ukran_valsg_osszefoglalasa, (Letöltés ideje: 2017. 04. 18.)

⁷ 2014. január 22-én vesztette életét a téren az első tüntető, ami forradalomná változtatta a tüntetéseket. A véres utcai megmozdulások folyamatosan fokozódtak, amely 2014. február 20-án vérfürdőbe torkollott. Ismeretlen orvlövészek harminckilenc tüntetőt és tizenhét rendőrt lőttek le, feltehetően egy

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

Politikai téren Vlagyimir Lukint bízta meg a Kijevbe érkező EU-s diplomaták⁸ és a kijevi elnök közötti tárgyalások követésével, miközben az orosz elnök tanácsadója, Vlagyiszlav Szurkov Kijevbe repült megbizonyosodni a helyzet tarthatóságáról, az ukrán elnök hatalmának, az ország irányíthatóságának helyzetéről. Nem tudjuk, hogy mit jelentett Szurkov az orosz elnöknek, de az ukrán köztereken folyó harcokból és csak a zsuljani repülőtérről felszálló (menekülő) hatvannégy VIP-járat azt mutathatta, hogy a folyamat visszafordíthatatlan.⁹

Érzékelt az orosz elnök a külpolitikai — amerikai és EU-s — nyomásgyakorlást is, ami szintén nem a fennálló rendet támogatták, azaz nem az orosz érdekeket tartották szem előtt. Szurkov jelentése minden bizonnyal egyértelműsítette, hogy a csupán diplomáciai eszközök ideje lejárt. A katonai erő alkalmazását már 2014. február 20-án eldöntötte az orosz elnök és elrendelte a kijelölt erők készenlétbe helyezését.¹⁰ Úgy tette ezt, hogy ekkor csupán szűk kör tudhatott szándékáról és a készenlét elrendésének valós célját sem fedték fel a katonák körében.¹¹

2014. február 21-én a belügyi erők – Vitalij Zaharcenko belügyminiszter utasítására — elvonultak nem csupán a közterületekről, de a kormányt és a parlamentet is védtelenül hagyták.¹² Ez mindent megváltoztatott. Ugyan Szurkov igyekezett — mint Putyin meg-

olyan épületből, amelyet a felkelők birtokoltak. Mind a mai napig nem tisztázták, hogy az orvlövészek a tüntetők oldaláról lőtték-e mindkét oldalt. In: Sakwa, Richard: Háború a határon, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 138-145. o.

⁸ Frank-Walter Steinmeier német, Laurent Fabius francia és Radoslaw Sikorski lengyel külügyminiszterek

⁹ Cathcart, Will: Putin's Crimean Medal of Honor, Forged Before the War Even Began, Forrás: <https://www.thedailybeast.com/putins-crimean-medal-of-honor-forged-before-the-war-even-began>, (Letöltés ideje: 2018.05.03.); Sakwa, Richard: Háború a határon, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 177.o.; Zigar, Mihail: Putyin metamorfózisa, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 442-443. o.

¹⁰ Ezt több tény is alátámasztja. Egyrészt egy kép, amely Volodimir Prosin történész és újságíró Facebook-oldalán jelent meg, illetve egészen 2014. március 25-ig az orosz Védelmi Minisztérium honlapján is látható volt. A kép a Krím-félsziget visszacsatolására adományozott kitüntetést ábrázolta, melyen a következő szöveg volt olvasható: „A Krím visszatéréseért 2014.02.20-2014.03.18.” Sakwa szerint a kezdő dátum csak a készenlét kezdetét jelölte, hiszen az 5 napos készenlétű, azonnali reagálású orosz erők egy esetleges 2014.02.20-i riasztást követően körülbelül ennyi idővel később jelentek meg a félszigeten. Ugyanakkor elgondolkodtató, hogy a feladatot — ha nem is a félsziget elfoglalását, de az arra való készenlét elérését — még akkor elrendelték, amikor csak valószínűsíteni lehetett Janukovics bukását, azaz már ekkor kész műveleti terv, és talán számos eshetőségi terv létezett Ukrajnával kapcsolatosan — benne a Krím-félsziget elcsatolásának lehetséges lépései is. In: Cathcart, Will: Putin's Crimean Medal of Honor, Forged Before the War Even Began, Forrás: <https://www.thedailybeast.com/putins-crimean-medal-of-honor-forged-before-the-war-even-began>, (Letöltés ideje: 2018.05.03.); Sakwa, Richard: Háború a határon, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 177.o.

¹¹ A hadseregben mind a mai napig bevett gyakorlat a készenlét fokozása, majd átcsoportosítást követően műveleti feladat kidolgozása és végrehajtása módszer útján történő alkalmazási készenlét ellenőrzése, azaz egy ilyen ellenőrzés során a katonák nem is sejhették a politikai vezetés valós szándékát.

¹² Zigar, Mihail: Putyin metamorfózisa, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 444. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

hosszabbított keze — hatalmon tartani Janukovicsot, de küldetésében már nem lehetett sikeres. A kijevi politikai fordulat 2014. február 21-én este bekövetkezett — Janukovics elmenekült Kijevből¹³ — és még azonnal az orosz elnök magához rendelte országa legfontosabb biztonsági vezetőit¹⁴ megvitatni egy Ukrajna elleni művelet végrehajtását. Az estébe nyúló megbeszélés valószínűsíthetően minden addig függő kérdést eldöntött és meghatározta a következő hetek, hónapok és évek eseményeinek alakulását. Ettől kezdve egy stratégiai cél érdekében különböző nem-katonai tevékenységek és katonai műveletek kezdődtek el (bizonyos értelemben folytatódtak) egymást szinergikusan erősítve. Ekkor adta ki az orosz elnök a parancsot, hogy a készenlétbe helyezett különleges erők a teljes készenlét elérését követően kezdjék meg az átcsoportosítást a Krím-félszigetre.¹⁵

Nincs egyértelmű információ arra nézve, hogy a félsziget elfoglalására létezett-e forgatókönyv. A szándék természetesen már évek óta napirenden volt, sőt Putyin elnök nemzetközi fórumokon sem rejtette véka alá egy esetleges ilyenirányú orosz érdekvédelem lépést, azonban egyes kutatók úgy gondolják, hogy az eseményeket követve, azokra reagálva, előkészített tervek nélkül kezdtek meg az oroszok a félsziget elcsatolását.¹⁶ Megítélésem szerint ez valószínűtlen. Azt el tudom képzelni, hogy aktualizált, a helyzethez igazított műveleti tervvel nem rendelkeztek, de bizonyos, hogy a nem-katonai és katonai eszközök együttes alkalmazására rendelkeztek elgondolással, amihez konkrétan ismerték a vezetés-irányítási és hatásértékeléssel kapcsolatos kihívásokat is. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy mennyire gyorsan voltak képesek — elnöki döntést követően — a civil és katonai erőket mozgósítani, mobilizálni és alkalmazáskor tevékenységüket szinkronizálni.¹⁷

¹³ Kijevből mezsgorjei rezidenciájára ment, ahonnan egy búcsúvacsorát követően Harkovba indult egy politikai gyűlésre. Harkovban ekkor már nem lehetett biztonságban, így Donyeckbe utazott, ahonnan repülővel Oroszországba kívánt menekülni. A határőrök nem engedték magánrepülőjét felszállni, így a Krím felé vette az irányt, ahol felvette egy orosz helikopter. Putyin bevallása szerint kézi vezérléssel irányította Janukovics megmentését. Egy héttel később Rosztovban tűnt fel, ahonnan sajtótájékoztatót tartott. In: Zigar, Mihail: Putyin metamorfózisa, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 445-447. o. és 454-455. o.

¹⁴ Öt vagy hat magas beosztású biztonsági személy vehetett részt a megbeszélésen, bár erről a források eltérően írnak. Ami bizonyos, hogy Szergej Sojgu, Szergej Ivanov, Alekszandr Bortnyikov és Nyikolaj Patrusev részt vettek a megbeszélésen. In: Sakwa, Richard: Háború a határon, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 169.o.; Zigar, Mihail: Putyin metamorfózisa, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 455. o.

¹⁵ Az orosz Légideszant Csoportok kötelékébe tartozó 45. Gárda Önálló Különleges Rendeltetésű Ezred (más fordításban: Felderítő Ezred) különleges erői (Szpecnaz). In: Abbott, Katie: Understanding and Countering Hybrid Warfare: Next Steps for the North Atlantic Treaty Organization, University of Ottawa, API 6999 – Major Research Paper, 2016. 11. o. Forrás: <https://www.ruor.uottawa.ca/bitstream/10393/34813/1/ABBOTT,%20Kathleen%2020161.pdf>. (Letöltés ideje: 2017.03.30.)

¹⁶ Zigar, Mihail: Putyin metamorfózisa, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 457. o.

¹⁷ Rendelkeztek felmérési eredményekkel a krími lakosság várható, egy elcsatolást követő viselkedését illetően, mint ahogyan ismerték a félszigeten állomásozó ukrán erők képességeit, harcképességi mutatóit, vezetés-irányítási gondjait. In: Zigar, Mihail: Putyin metamorfózisa, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 457. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

A művelet katonai irányítását Sojgura, a védelmi miniszterre bízta Putyin, ugyanakkor Zigar szerint a művelet politikai irányítását Oleg Belavencevre, aki számos alkalommal Sojgu segítője volt a kényesebb feladatok során.¹⁸

2014. február 22-én miközben Kijevben az Ukrán Parlament 328 támogató szavazattal és ellenszavazat nélkül leváltotta Janukovicsot az elnöki posztról¹⁹, Putyin elnök megkezdte az információs műveleteket: elsőként hangoztatta az ukrán elnök eltávolításának jogszerűtlenségét, valamint hangsúlyozta, hogy számára Janukovics még a regnáló elnök. A kijelölt orosz különleges erők egyes források szerint már 22-23-án átcsoportosítást hajtottak végre Oroszország nyugati határához, nem túl messze a félszigettől, ahol befejezheték a feladatra történő felkészülésüket.²⁰

2014. február 23-án Belavencev a Krímbe utazott, hogy a helyi politikai viszonyokat kiismerje. Ez azt valószínűsíti, hogy bár a katonai műveletek végrehajtására voltak tervek és valószínűsíthetően a politikai, diplomáciai, felforgató jellegű tevékenységek tekintetében is pontosan tudták, hogy mit fognak csinálni, de a katonai erő direkt módon történő alkalmazásának elkerülése érdekében kulcskérdés volt a nem-katonai eszközök lehető legbékésebb alkalmazása és a stratégiai cél ilyentén való biztosítása. Másként fogalmazva: a háborús küszöb alatti tevékenységek olyan elegyét kívánták alkalmazni, amiben a jogszerűség látszata és a direkt katonai képességek alkalmazásának kerülése mellett biztosítható a nem-katonai eszközök által kiváltott hatások maximalizálása, azaz háború nélkül területek elcsatolása. Ez csak a helyi politikai vezetés és irányító szervek — őszinte vagy kikényszerített — támogatása mellett valósulhatott meg, amely azt a látszatot biztosíthatja mind az orosz belpolitika, mind a krími lakosság, mind pedig a külföld számára, hogy ez egy alapvetően törvényes keretek között zajló, a történelemben már nem példa nélküli, egyedi módon és spontán szerveződő, a népek önrendelkezési jogán alapuló és alapvetően Ukrajna belpolitikai válságából, valamint belső törésvonalai mentén formálódó elszakadási folyamat.

Belavencev rendelkezett az alapvető információkkal a helyi politikai irányvonalak tekintetében, de az Euromajdan forradalom, illetve Janukovics menesztése bizonytalanná tette a vezető beosztásban lévők irányultságát, az orosz érdekeknek megfelelő várható tetteiket. A következő napok legfontosabb politikai feladatává vált, hogy megtalálják a megfelelő személyt, aki hivatalosan a törvényesség látszatát képes biztosítani a

¹⁸ Zigar, Mihail: Putyin metamorfózisa, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 458. o.

¹⁹ Az ideiglenes elnök a nyugatbarát Olekszandr Turcsinov, az ukrán parlament elnöke lett. Az új vezetést Oroszország nem fogadta el, illegitimnek tartotta, míg az Egyesült Államok és az Európai Unió elismerte. In: Isaszegi János: Ukrajna és a régió válsága, érdekek csatája. In: Honvédségi Szemle, 142. évf. 2014/4. 55. o.; Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 8. o. Forrás:

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Bibliotek/NR%204-15%202014.%20August.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.)

²⁰ Ezt a dátumot cáfolni látszik Zigar, aki szerint Novorosszijszkból már 2014. február 20-án kihajóztak azon erők, akik Szevasztopolba indultak a művelet megkezdésére. In: Zigar, Mihail: Putyin metamorfózisa, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 456. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

folyamathoz.²¹ Ez támasztja alá az a tény is, hogy ezen a napon a félszigeten is tüntetések kezdődtek az Euromajdan mozgalom támogatására, ami messze nem támogatta az orosz érdekeket, ráadásul ezen mozgalmak megrémisztették a krími vezetőket, hiszen nem tudták, hogy az Ukrajnát éltető tüntetések egy orosz beavatkozás során mit eredményeznének.²²

Másnap, 2014. február 24-e Szevasztopolról szólt. Egyrészt a Városi Tanács megválasztotta új oroszbarát polgármesterét, Alekszej Csalovot, másrészt megkezdődött az orosz katonai erők alkalmazása. Ezen a napon a szevasztopoli 810. Tengerészgyalogos Dandár páncélozott szállító harcjárművei megkezdték Szevasztopol fontosabb pontjainak birtokba vételét. Ez már jelezte mindenki számára, hogy Oroszország nyílt katonai lépéseket is kész tenni, habár mindezt azzal indokolták, hogy a belpolitikai helyzet veszélyezteti az orosz nyelvű lakosság biztonságát. A város katonai biztosítása mellett a tengerészgyalogos alegységek 2014. február 25-én megszállták a közeli Jalta városát.²³

2014. február 25-én Szevasztopol kikötőjébe behajózott 200 fő különleges műveleti katona az Alligátor-osztályú, Nyikolaj Filcsenkov partraszálló hajó fedélzetén. Elsősorban ők váltak a híres-hírhedt „kis zöld emberek”-ként a félsziget elfoglalásának kulcsává — legalábbis a média számára, de a folyamat során, a csatlakozásig orosz oldalról minden katona azonosítási jelzések nélkül tevékenykedett. Ők azok, akik már másnap elindulnak a félsziget közigazgatási központja, Szimferopol irányába. A bekövetkezett események alapján nem csupán feltételezés, hanem tény, hogy mindenféle felismerési jelzés nélkül, de orosz katonai terminológiát használva, orosz egyenruhát és egyéni fegyvereket viselve, orosz különleges erőkre jellemző eljárásrendet alkalmazva ezen erőnek két feladata lehetett. Egyrészt a félsziget központjában lévő politikai vezetés váltásának lehető legbékésebb biztosítása és egyben garantálása, másrészt az esetlegesen ezt akadályozni szándékozó ukrán belbiztonsági, vagy katonai erőkkel szembeni fellépés, erő demonstráció.

A fentieket még egy tény indokolta, melyről az orosz vezetésnek minden bizonnyal tudomása volt. A krími közhangulat, a nyugat és kelet tekintetében egyáltalán nem volt teljességgel kiszámítható, így nem lehetett biztosan számítani az orosz erők feltétlen

²¹ Ezt támasztja alá az a tény is, hogy kezdetben a Krími Köztársaság regnáló miniszterelnökét tartották a folyamat helyi politikai kulcsszereplőjének, és kezdetben Anatolij Mogiljov megígérte, hogy nem akadályozza az orosz lépéseket, később azonban megijedt és Donyeckbe menekült. Később Leonyid Gracs lett a jelölt, mint a helyiek legtekintélyesebb oroszbarát politikusa, de Sojgunak nem felelt meg a személye. In: Zigar, Mihail: Putyin metamorfózisa, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 458-459. o.

²² Sakwa, Richard: Háború a határon, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 169-170. o.; Crimean Tatars, pro-Russia supporters approach Crimean parliament building. Forrás: <https://en.interfax.com.ua/news/general/192882.html>, (Letöltés ideje: 2018.05.13.)

²³ Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 7. o. Forrás: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

támogatására sem. 2014. február 25-én bebizonyosodott az orosz félelem, hiszen ettől a naptól kezdve Szevasztopolban, Szimferopolban, sőt Kercsben is egyszerre jelentek meg az Euromajdant támogató, illetve ellenző tüntetők, akik több alkalommal nyíltan összecsaptak egymással.²⁴ Ez bár a felforgatás szempontjából, illetve indoklásként az orosz ajkú lakosság megvédése érdekében alkalmazott orosz erő tekintetében jól jött az orosz vezetésnek, ugyanakkor szükségessé tette a „kis zöld emberek” alkalmazását is.

2014. február 26-án orosz katonák jelentek meg a félsziget különböző részén és megkezdték átvenni az ellenőrzést a stratégiai pontok felett. Első lépésben a Szevasztopol-Szimferopol-Jalta háromszög fő közlekedési útjait vették ellenőrzés alá. Ettől a naptól kezdve folyamatosan orosz hadgyakorlatok követték egymást Ukrajna keleti és északkeleti határa mentén. Két katonai körzet különféle katonai szervezetei, gyakorlatilag a teljes orosz-ukrán határ mentén — mintgy 150.000 fővel — hajtottak végre különböző harc feladatokat.²⁵ A kiképzés mellett kialakították azon határmenti logisztikai és egészségügyi pontokat, amelyek mind a műveletről visszaérkező, mind a támogatandó ukrán ellenzéki erők logisztikai és egészségügyi ellátását biztosíthaták. A későbbiekben a balti térségben is gyakorlatok sora zajlott, elsősorban a NATO gyakorlatok ellensúlyozása céljával.

2014. február 26-tól megkezdődött a orosz, illetve oroszbarát politikai elit nyilatkozat-háborúja. Az oroszok által alkalmazott információs hadviselés részeként számos orosz, vagy orosz szimpatizáns ország prominens vezetője szólalt meg elítélve az ukrainai helyzetet, a belpolitikai káoszt, az ezt eredményező hatalomváltás illegitimitását, elismerésének tagadását, illetve gyakorlatilag előkészítették az Ukrajnában élő oroszajkú lakosság támogatásának oroszoldali legitimitációját.²⁶

²⁴ Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 86. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

²⁵ Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 8. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.); Frizell, Sam: Russia Orders Troop Maneuvers Amid Ukraine Tensions.

Forrás: <http://time.com/9824/russia-orders-troop-maneuvers-amid-ukraine-tensions/>, (Letöltés ideje: 2018.05.18.); Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 9. o. Forrás:

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Biibliotek/NR%204-15%2014.%20august.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.)

²⁶ Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 13-14. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

Emellett még ezen a napon Krimbe repültek az FSZB és a GRU munkatársai — köztük Igor Girkin is —, hogy megszervezzék egy rendkívüli parlamenti ülést és új kormányfőt válasszanak. Ezt csak erőszak alkalmazásával lehetett biztosítani.²⁷

2014. február 27-én a fent említett rendfokozati és felségjelzés nélküli fegyveresek, az orosz különleges erők katonái körülvették az ukrán haditengerészeti bázist Szevasztopolban, ezzel egyidőben a félsziget közigazgatási központjában, Szimferopolban a korábban behajózott 200 különleges katonából 50 fő elfoglalta a fontosabb kormányzati épületeket, valamint kitűzték az orosz zászlót a parlament tetejére.²⁸ A krími parlament elfoglalását követően, az „udvarias kis zöld emberek” támogatása mellett a parlament leváltotta a krími kormányt és új oroszbarát kormányfőt választott, Szergej Akszjonov személyében. Megszavazták továbbá, hogy népszavazást írnak ki a nagyobb autonómiáról (először május 25-ét jelölték ki, később a dátumot március 16-ra módosították).²⁹ A következő napokban a legfontosabb ukrán katonai támaszpontok bejáratánál szintén orosz katonák jelentek meg, mind a repülőterek, mind a tengerészeti bázisok, mind a szárazföldi szervezetek esetében.³⁰

Ezen a napon a 31. Különleges Műveleti Dandár katonái helyi rohamrendőri egyenruhában elfoglalták a legfontosabb biztonsági ellenőrző pontokat a félsziget északi bejáratánál: a Perekop és Chonhar földnyelvek krími oldalán. Ezzel gyakorlatilag a félszigetet fizikálisan — alig pár óra leforgása alatt — elválasztották az anyaországtól.³¹

2014. február 28-án folytatódott a félsziget fontosabb katonai objektumainak és térségeinek elfoglalása. Még ezen a napon Szevasztopolba (egyes források szerint a Gvardejszkoje orosz használatú légbázisra) IL-76-os repülőgépekkel százhetven afganisztáni és csecsenföldi veteránt, valamint sportolókat, motoros és hazafias klubok tagjait szállítottak. Feladatuk egy „oroszbarát Majdan” eljátszása volt, ahol tüntetőket eljátszva biztosították a hatalomváltás támogató civil tömegeit.³² Eközben a Szevasztopol szomszédságában lévő Kacsza — szintén orosz használatú — repülőtéren 3 db MI-8 és 8

²⁷ Zigar, Mihail: Putyin metamorfózisa, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 460. o.

²⁸ Itt számos forrás eltérően ismerteti az eseményeket. Egyes források a korábban hajóval érkezett különleges erőket említi, míg más forrás a 76. Gárdahadosztály deszantosainak tulajdonítja a Szimferopolban végrehatott akciókat.

²⁹ Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 9. o. Forrás:

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Bibliotek/NR%204-15%2014.%20August.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.)

³⁰ Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 8., 86. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

³¹ An Allied Command Operations NCO: Counterintelligence vs. the Russian Hybrid Warfare Model: An Arcane Tool Against a Serious New Threat, 2016. 6. o. Forrás: <https://www.shape.nato.int/command-senior/blog/counterintelligence-vs-the-russian-hybrid-warfare-model-an-arcane-tool-against-a-serious-new-threat>, (Letöltés ideje: 2016.04.20.)

³² Zigar, Mihail: Putyin metamorfózisa, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 461-462. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

db MI-35M szállt le utánpótlást szállítva³³. Ezen a napon foglalták el és zárták le a főváros repülőterét is.³⁴

2014. február 28-án jelzi Ukrajna hivatalosan az Egyesült Nemzetek Szervezete részére aggodalmát és kéri a Biztonsági Tanács sürgős összehívását a Krím-félsziget integritásának veszélyeztetettségével kapcsolatban.³⁵

2014. március 01-én Akszjonov, krími kormányfő bejelentette, hogy átvették a félsziget felett az irányítást, de a béke biztosítása érdekében kérte Putyin elnök segítségét. Putyin ezután erre hivatkozva kérte a Szövetségi Tanács jóváhagyását a csapatok bevetésére. 2014. március 06-ig újabb különleges erők — mindenfajta azonosító jel nélkül — érkeztek Szimferopolba, valamint elfoglalták a stratégiai fontosságú Kerics kompkikötőt — biztosítva a 06-án érkező követő lépcső zavartalan beérkezését.³⁶

Akszjonov ekkor szólította fel a Krímben állomásozó haditengerészeti erőket, hogy ne fogadjanak el parancsot Kijevtől. (Ugyanis ekkor már a flotta parancsnoka, Berezovszkij ellentengernagy — több más magas rendfokozatot viselő társával együtt — átállt a krími oroszbarát oldalra.)³⁷

2014. március első napjaiban Odesszában, Harkovban és Donyeckben is kormányellenes tüntetések kezdődnek. Ugyan a krími eseményekhez csak áttételesen kapcsolódnak ezen események, de a Kelet-Ukrajnában ekkor kirobbanó, és egyre inkább a tüntetésekből nyílt, irreguláris harccá fokozódó tüntetéssorozat éppen a kijevi vezetés

³³ Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 9. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

³⁴ Sakwa, Richard: Háború a határon, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 170. o

³⁵ Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 9. o. Forrás:

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Biibliotek/NR%204-15%2014.%20august.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.); Ukrajna hivatalos levele az ENSZ részére. 2014. 02. 28. Forrás: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2014_136.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.10.)

³⁶ Ezekben a napokban a félsziget számos pontjára újabb és újabb megerősítő erő érkezett, biztosítva az utánpótlást, a feladatba bevont erők váltását és az ezáltal biztosított erődemonstrációt és elretentést. In: Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 9. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

³⁷Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 9. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

figyelmének megosztását, annak elterelését, a fokozódó zavarkeltést segítette, ezért kapcsolódása indirekt módon mégis lényeges.³⁸

2014. március 01-02. *Éjjelén* Vlagyimir Putyin és Barack Obama másfél órán keresztül beszélgettek a kialakult helyzetről. Obama elszigeteléssel fenyegetőzött, Putyin tagadott mindennemű orosz részvételt a folyamatokban. A következő napok politikai nyilatkozatai is hasonlóak voltak.³⁹

2014. március 02-án egyes becslések szerint közel 16 000 orosz katona tartózkodott már a félszigeten a kezdeti 12 500 főhöz képest többen, azonban a szerződésben engedélyezett 25 000 fővel szemben attól még jócskán elmaradva⁴⁰. Miközben Ukrajna hivatalosan is sürgette az Oroszországi Föderációt, hogy vonja vissza csapatait a fekete-tengeri orosz bázisokra, addig az orosz külügyminiszter, Szergej Lavrov kijelentette, hogy Oroszország csupán az oroszajkú „honfitársai” jogainak védelmét tartja szem előtt.⁴¹ Még ezen a napon újabb erősítések érkeztek Oroszországból, továbbra is letagadható formában, mindenfajta azonosító nélkül.⁴²

2014. március 04-05-én politikai jellegű üzenetek zajlanak az ukrán és az orosz politikai vezetés között, amelybe időnként az Amerikai Egyesült Államok is bekapcsolódik. Az orosz hivatalos álláspont egyértelmű: a Krímben csak „önvédelmi erők” tevékenykednek, az orosz politikai vezetés nem adott parancsot a félszigeten állomásozó orosz katonai erőknek bármilyen beavatkozására. Minden ami a félszigeten történik, az a krími nép akarata, amelynek egyébiránt joga van népszavazáson dönteni a térség sorát illetően.⁴³

³⁸ Egyes források szerint ezek a tiltakozások egyrészt Oroszország érdekeit képviselték, másrészt Janukovicsét. A volt ukrán elnök korábban Donyeckben kezdte politikai pályafutását, politikai és üzleti érdekeltségei, illetve kapcsolatai a teljes donyecki régiót átszöttek. A 2014. 03. 01-én kezdődő donyecki tiltakozások, melyek nagyon gyorsan tömegessé váltak, még nem voltak indokolhatóak a Majdan ideiglenes politikai vezetésének nacionalista politikájával. Sokkal inkább valószínűsíthető, hogy Janukovics korábbi kapcsolatait és vagyonát felhasználva pénzelte őket, ami tökéletesen segítette az orosz stratégiai célkitűzéseket.

³⁹ Zigar, Mihail: Putyin metamorfózisa, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 468-469. o.

⁴⁰ Az eredeti szerződéshez képest 2010-ben megkötött új szerződés már 2032-ig biztosította a meghatározott bázisok orosz használatát. Ezen szerződés 25 000 főben maximalizálta a bázisokon állomásozatható orosz erők létszámát. In: Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 12. o. Forrás:

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Bibliotek/NR%204-15%2014.%20august.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.)

⁴¹ Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 10. o. Forrás:

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Bibliotek/NR%204-15%2014.%20august.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.)

⁴² An Allied Command Operations NCO: Counterintelligence vs. the Russian Hybrid Warfare Model: An Arcane Tool Against a Serious New Threat, 2016. 6. o. Forrás: <https://www.shape.nato.int/command-senior/blog/counterintelligence-vs-the-russian-hybrid-warfare-model-an-arcane-tool-against-a-serious-new-threat>, (Letöltés ideje: 2016.04.20.)

⁴³ Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 12. o. Forrás:

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

2014. március 06-tól — miközben a politikai nyomásgyakorlás, a médián keresztül üzengetések zajlanak — konkrét információs műveletek befolyásolják az eseményeket. A félsziget telekommunikációs központjait elfoglalva, a bejövő optikai kábeleket elvágva, illetve mesterségesen zavart okozva az orosz katonák elérik, hogy az ukrán televíziós csatornák elérhetetlenek legyenek⁴⁴, a telefonösszeköttetések megszakadjanak, megszűnjön az Internet-kapcsolat, a kormányzati szereplők, a belbiztonsági és katonai vezetők ne legyenek képesek Kijevvel egyeztetni, valamint hogy Kijev ne legyen képes parancsot adni.⁴⁵ Az ukrán televíziós csatornákat orosz csatornákkal helyettesítik, azokon az orosz stratégiai célnak megfelelő hírekkel látják el a félsziget lakosságát.^{46 47}

Még ezen a napon megkezdte a krími kormány az Ukrajnától történő elszakadás és az Oroszországhoz csatlakozás kezdeti lépéseit. Döntenek az elszakadás jogi lépéseiről, a már korábban kijelölt — a népakaratból fakadó legitimitációt leginkább kifejező — népszavazás időpontját ekkor változtatták meg 2014. március 16-ra. Valószínűsíthető, hogy az orosz vezetés által feltételezett — ukrán, EU, NATO — agresszív reakciók elmaradása miatt úgy ítélték meg, hogy felgyorsíthatók az események, mivel nincs érdemi ellenállás, a gyorsaság és kockázatvállalás több eredményt ígérhet, mint egy lassabb,

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Bibliotek/NR%204-15%2014.%20august.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.); Sakwa, Richard: Háború a határon, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 171. o

⁴⁴ 2014. március 09-én kilenc ukrán televízió csatorna nézését biztosító kábeleket vágnak el orosz fegyveresek. Ettől kezdve csak orosz csatornák foghatók, illetve az ukrán csatornák csak műholdvevő készülékkel érhetőek el. Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 13. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

⁴⁵ A mobil telefonokat — feltehetően — hajókról alkalmazott jammerek segítségével is zavarták. In: Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 10. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

⁴⁶ Abbott, Katie: Understanding and Countering Hybrid Warfare: Next Steps for the North Atlantic Treaty Organization, University of Ottawa, API 6999 – Major Research Paper, 2016. 14. o. Forrás: <https://www.ruor.uottawa.ca/bitstream/10393/34813/1/ABBOTT,%20Kathleen%2020161.pdf>, (Letöltés ideje: 2017.03.30.)

⁴⁷ A későbbiekben az információs műveletek részeként számos kibertámadást intézett az orosz fél az ukrán kormányzati szereplők ellen, elsősorban oroszbarát hackerek felhasználásával, amely hasonlóan a krími információs műveletekhez a felforgatást, a zavarkeltést, a hatalommal szembeni bizalom aláásását célozta. In: Abbott, Katie: Understanding and Countering Hybrid Warfare: Next Steps for the North Atlantic Treaty Organization, University of Ottawa, API 6999 – Major Research Paper, 2016. 14. o. Forrás: <https://www.ruor.uottawa.ca/bitstream/10393/34813/1/ABBOTT,%20Kathleen%2020161.pdf>, (Letöltés ideje: 2017.03.30.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

kiszámíthatóbb, azonban a másik számára több reagálási időt biztosító cselekvési változat.⁴⁸

Nem lehet véletlen egybeesés, hogy ezen a napon, az aktív információs hadviselési lépések megtétele, az elszakadás nyíltabb politikai lépéseinek eldöntése mellett megkezdődött az orosz katonai oszlopok átcsoportosítása a kercsi kikötőbe. A katonai menetoszlopok olyan módon kerültek összeállításra, amelyek egy esetleges NATO, vagy ukrán katonai felvonulási, vagy támadó műveletet minimum megállításra sarkall, esetleg szándékától eltántorít, elrettent. Ennek megfelelően gépesített lövész dandárok, vontatott tüzér és légvédelmi alegységek, és partvédelmi rakéta ütegek soroltak be.⁴⁹

Az orosz katonai erő megkezdte a helyi viszonyok normalizálását. Az oroszbarát helyi lakosságból ún. „önvédelmi erőt” kezdett felállítani, miközben a különleges erők csoportjai rendőrnek öltözve látták el a belbiztonsági feladatokat. A hivatalos cél a kaotikus ukrániai helyzetben biztosítani a félsziget oroszajkú lakossága biztonságát.⁵⁰ A valóságban minden — a félsziget ellenőrzését biztosító — dimenzióknak az uralása valósult így meg.

2014. március 11-én a Krími parlament a népszavazás előtt 5 nappal deklarálta Ukrajnától való függetlenségét és szavazott az Orosz Föderációba történő felvétel érdekében. Ezután minden ukrán állami jelvényt eltávolítottak a parlament épületéből. Az ukrán törvényhozás, a Rada nyilatkozatot tett, miszerint a krími hatóságoknak felül kell vizsgálniuk a függetlenségi nyilatkozatot és kötelezte az ukrániai alkotmány betartására. A határidőként 2014. március 12-ét szabták meg.⁵¹

⁴⁸ Vannak, akik azt feltételezik, hogy a május 25-ről előbb március 30-ra, majd végül március 16-ra áttervezett referendum időpontja a krími kormány és a Kreml közötti koordináció hiányát bizonyítja. Azt gondolom, hogy a változtatás két alapvető tényezőtől függött, és mindkettő esetében az orosz vezetés volt a döntő tényező. Az egyik, hogy milyen reakciókat, elsősorban aktív ellenintézkedéseket fog eredményezni az ukrán és nemzetközi szereplők részéről a krími események napvilágra kerülése. Másrészt, hogy az orosz döntéshozó testületek milyen gyorsan lesznek képesek előkészülni a csatlakozás leggyorsabb, leggördülékenyebb, de mindenképpen a legitimitációt hangsúlyozó és erősítő lépések megtételére. Mindkét kérdésben az orosz vezetés lehetőséget látott a folyamatok gyorsításában és megítélésem szerint ez indokolta a két időpont változtatását, ami viszont az orosz vezetés teljes kontrollját feltételezi és az események részletes értékelését, és az ehhez igazított következő lépések megtervezését, végrehajtását.

⁴⁹Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 9-10. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

⁵⁰Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 10. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

⁵¹ Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 13. o. Forrás:

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Biibliotek/NR%204-15%2014.%20august.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.); Kofman, Michael-Migacheva,

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

2014. március 13-án Putyin orosz elnök újabb nagyszabású gyakorlatot rendelt el — ismét az orosz-urkán határ melletti térségbe kerültek összpontosításra a kirendelt erők. Sojgu védelmi miniszter már előzetesen azt nyilatkozta, hogy a katonai erők gyakorlatai március végéig tartanak majd.⁵²

Ugyancsak 2014. március 13-tól egyre rendszeresebbé váltak az ENSZ ülések, ahol a téma az ukrainai helyzet rendezése volt. Két nappal később az ENSZ hetedik ülésén Oroszország megvétőzza a Biztonsági Tanács döntés-tervezetét, mely felszólítana minden felet hogy tartózkodjanak az erőszak alkalmazásától, vitás ügyeiket tárgyalásos kereteken belül rendezzék, illetve aggodalmukat fejezték ki a másnapi krími népszavazással kapcsolatosan. Mindezek mellett Ukrajnát is felszólította, hogy tartsa tiszteletben a kisebbségek jogait. Az orosz állandó ENSZ képviselő hangoztatta, miszerint a krími népszavazás logikus következménye a kijevi alkotmányellenes puccsnak, mely egy vákumot hozott létre.⁵³

2014. március 16-án megtartották a népszavazást a Krím területi hovatartozásáról. Külső megfigyelők nem vettek részt az esemény szabályosságának biztosításában, a „kis zöld emberek” biztosították a szavazás békés lefolyását. Az ukrán és tatár többség bojkottálta a részvételt, ami azt jelenti, hogy valószínűsíthetően 30-50% körüli lehetett a részvételi arány. Előzetesen a krími hatóságok 83%-ot jelentettek be.⁵⁴

2014. március 17-én kihirdették a népszavazás eredményét, miszerint a szavazók 96,7%-a támogatta az Oroszországi Föderációhoz történő csatlakozást. Kikiáltották a Krími Köztársaságot, mely a korábbi autonóm köztársaság területét és Szevasztopol városát

Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 87. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

⁵² Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 13. o. Forrás:

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Biibliotek/NR%204-15%2014.%20august.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.); Kofman, Michael-Migacheva,

Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 87. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

⁵³ 2014. március 01-e óta már a hatodik ülésre került sor. In: Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 14. o. Forrás:

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Biibliotek/NR%204-15%2014.%20august.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.)

⁵⁴Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 88. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.); Sakwa, Richard: Háború a határon, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 172. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

foglalta magába. A népszavazást Oroszországon kívül nem ismerték el érvényesnek.⁵⁵ Ezzel együtt a Krími Köztársaság kérte felvételét az Oroszországi Föderációba.⁵⁶

Még aznap — a szavazás eredményeiről folyó nyilatkozatháború mellett — számos fontos esemény történt. Ukrajna megkezdte hadseregének mozgósítását, valamint kérte a NATO segítségét az ország szuverenitásának biztosításához. A mozgósítást később — a sorkatonai szolgálat visszaállításával — többször megismételték.⁵⁷

Ugyanezen a napon az Európai Unió és az Amerikai Egyesült Államok szankciókat vezettek be számos orosz hivatali személlyel szemben.⁵⁸

2014. március 18-án a Krími Köztársaság Oroszországi Föderációba történő felvételéről szóló szerződést Putyin elnök az orosz politikai berendezkedés szabályait maximálisan figyelembe véve — nagy nyilvánosság előtt — még 18-án aláírta, majd a Duma 20-án, a Szövetségi Tanács 21-én ratifikálta. A csatlakozásról szóló törvényt Putyin csak ezt követően írhatta alá (2014. március 21-én), ugyanakkor a hivatalos dátuma a csatlakozásnak végül 2014. március 18-a lett.⁵⁹

⁵⁵ Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 88. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.); Sakwa, Richard: Háború a határon, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 171. o.

⁵⁶ Rácz András: Oroszország hibrid háborúja Ukrajnában. Külügyi és Külgazdasági Intézet, KKI-tanulmányok, T-2014/1. Forrás:

<http://kki.gov.hu/download/2/80/c0000/R%20C3%A1cz%20Andr%20A1s%20hibrid%20h%20C3%A1bor%20C3%BA.pdf>, (Letöltés ideje: 2015.12.21.)

⁵⁷ Még 2014. 03. 13-án döntött az ukrán parlament egy új, 60 000 főből álló Nemzeti Gárda létrehozásáról a Majdani tüntetők és az ukrán katonai akadémiák állományából. In: Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 88. o. Forrás: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

⁵⁸ Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 88. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.); Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 14. o. Forrás:

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Bibliotek/NR%204-15%202014.%20august.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.)

⁵⁹ Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 11-12.; 88-89. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.); Dominek Attila: Az ukrán biztonság- és védelempolitika változásai. In: Honvédségi Szemle, 2016/6. 52. o.; Sakwa, Richard: Háború a határon, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016. 176. o.; An Allied Command Operations NCO: Counterintelligence vs. the Russian Hybrid Warfare Model: An Arcane Tool Against a Serious New Threat, 2016. 6-7. o. Forrás:

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

2014. március 19-én a nyolcadik ENSZ BT ülésen a krími népszavazásról folyt a vita. Ukrán részről bizonygatták annak törvénytelenységét, orosz részről üdvözölték a már hat évtizede várt egyesülést, amely a nemzetközi jogszabályok szigorú betartása mellett, a népek önrendelkezési joga adta felhatalmazás alapján a nép szabad akaratának kinyilatkoztatásaként valósult meg — állították.⁶⁰

2014. március 19-25. között az orosz erők elfoglalták az összes — a félszigeten még ukrán kézen lévő — katonai bázist.⁶¹ Az ukrán katonáknak rendfokozatuk megtartását, jobb fizetést és juttatásokat ígértek. Sokan választották az átállást, mások családjukkal elhagyhatták a félszigetet⁶² és Ukrajnába távozhattak.⁶³

2014. március 21-én az Európai Unió újabb szankciókat vezetett be 12 megnevezett orosz személlyel szemben.⁶⁴

<https://www.shape.nato.int/command-senior/blog/counterintelligence-vs-the-russian-hybrid-warfare-model-an-arcane-tool-against-a-serious-new-threat>, (Letöltés ideje: 2016.04.20.)

⁶⁰ Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 15. o. Forrás:

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Biibliotek/NR%204-15%2014.%20august.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.); Dominek Attila: Az ukrán biztonság- és védelempolitika változásai. In: Honvédségi Szemle, 2016/6. 52. o.

⁶¹ 2014. 03. 19-én számos haditengerészeti bázis, köztük a szevasztopoli ukrán hadikikötő is megadta magát. 03. 22-én a belbeci légi bázis került orosz kézre. 03. 24-én számos kelet-krími támaszpont, köztük a Feodoszjában állomásozó 1. Tengerészgyalogos Ezred laktanyájára került orosz zászló. 03. 25-én az utolsó ukrán hadihajó, a Cherkassy is megadta magát (Novoozeroje). In: Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 11-12.; 89-90. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.); Isaszegi János: Ukrajna és a régió válsága, érdekek csatája. In: Honvédségi Szemle, 142. évf. 2014/4. 55. o.

⁶² Az anyaországba visszatérő katonák létszámában a források jelentősen eltérnek. Egyes források 25 000 főt, más források 16 000 fő ukrán katonát említenek, miközben a krími ukrán haderő maximális létszáma 15-16 000 fő körül volt a válság kezdetén. Valószínűsíthető, hogy az orosz oldalra történő átállásokkal számolva, a 25 000 főt a hazaköltöző családtagjaikkal együtt kell érteni, ami így egy kb. 5-8000 főnyi katonát jelenthet. In: Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 11-12.; 89. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.); Rácz András: Oroszország hibrid háborúja Ukrajnában. Külügyi és Külgazdasági Intézet, KKI-tanulmányok, T-2014/1. Forrás:

<http://kki.gov.hu/download/2/80/c0000/R%C3%A1cz%20Andr%C3%A1s%20hibrid%20h%C3%A1bor%C3%BA.pdf>, (Letöltés ideje: 2015.12.21.)

⁶³ Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 11-12.; 89-90. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

⁶⁴ Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 16. o. Forrás:

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

2014. március 24-én Oroszország újabb gyakorlatot rendel el az ukrán-orosz határ mentén lévő katonai egységei számára, míg Ukrajna hivatalosan is parancsot adott azon ukrán erők Krímből való kivonására, akik ukrán oldalon kívánnak élni.⁶⁵

2014. március 27-én az ENSZ-közgyűlés kiadta a nem kötelező erejű 68/262-es állásfoglalását, ami kimondja, hogy a krími népszavazás érvénytelen, és Krím Oroszországhoz csatolása jogszályellenes.⁶⁶

AZ ESEMÉNYEK RÖVID ÖSSZEGZÉSE, ZÁRÁSA

A Krím-félsziget elcsatolása gyors volt, pontos, maximális együttműködést és jó kommunikációt kívánt minden résztvevőtől, és egy központi hadműveleti vezetés alatt valósította meg a stratégiai végcél. A műveletek elemzések és az abból levont következtetések még sokáig témául fognak szolgálni nem csupán a hadtudomány művelői, de a biztonsági és stratégiai tanulmányok szakértői számára is.

Még 2014. április 17-én kiderült, hogy kik is voltak „kis zöld emberek”. Amíg Ukrajna, az Egyesült Államok, Oroszország és az Európai Unió négyoldali találkozót tartott Genfben, addig Putyin orosz elnök az Egyenes kapcsolat műsorban elismerte, hogy a „kis zöld emberek” a Krímben orosz katonák voltak.⁶⁷ A siker óriási népszerűséget hozott az orosz elnöknek, aki 2014. május 09-én — a győzelem napján — Sojgu védelmi miniszter társaságában ellátogatott az — orosz nézőpontból visszafoglalt — új területre, a Krím-félszigetre, hogy megtekintsék a szevasztopoli Győzelmi Parádét.⁶⁸

Természetesen a négy éve lezajlott eseményeknek még mind a mai napig olyan szálai, amelyek még sokáig lezáratlanok maradnak. Ilyen az ENSZ jövőbeni olyan hivatalos állásfoglalása a kérdést illetően, amelyet mindenki elfogad, vagy legalább tiszteletben tart. A korábban Koszovó kérdésében kiadott határozat és a Nemzetközi Bíróság állásfoglalása

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Bibliotek/NR%204-15%202014.%20August.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.)

⁶⁵Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 11-12.; 89-92. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

⁶⁶Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 16. o. Forrás:

<http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Bibliotek/NR%204-15%202014.%20August.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.); Sudár István: Az ukrán válság összefoglalása. 2014. július 21. Forrás: http://azatlasz.hu/2014/07/az_ukran_valsa_g_osszefoglalasa, (Letöltés ideje: 2017. 04. 18.)

⁶⁷Sudár István: Az ukrán válság összefoglalása. 2014. július 21. Forrás:

http://azatlasz.hu/2014/07/az_ukran_valsa_g_osszefoglalasa, (Letöltés ideje: 2017. 04. 18.)

⁶⁸Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine, RAND Corporation, 2017. 11-12.; 89-93. o. Forrás:

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

alapján már most látható, hogy a Krím-félszigetet Ukrajna csak katonai erővel foglalhatja vissza, ami minden szereplő számára egyértelműen öngyilkosság lenne. Ukrajna tudja, hogy bár sok a szimpatizánsa, Oroszországgal szemben sok barátta tett szert, de háborús műveletekben senki sem támogatná Oroszországgal szemben.

Mindeközben épül a híd Oroszország és a Krím-félsziget között, mely nem csupán a közúti és vasúti összeköttetést fogja biztosítani, de egyben lehetőséget ad az Ukrajna által négy éve elzárt ivóvízellátás és villamosenergia-rendszer anyaországtól történő biztosítására is a félsziget lakói számára, amely lassan-lassan mindenki számára visszafordíthatatlanul integrálódik az Oroszországi Föderációba.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Abbott, Katie: Understanding and Countering Hybrid Warfare: Next Steps for the North Atlantic Treaty Organization, University of Ottawa, API 6999 – Major Research Paper, 2016. Forrás: <https://www.ruor.uottawa.ca/bitstream/10393/34813/1/ABBOTT,%20Kathleen%202016%201.pdf>, (Letöltés ideje: 2017.03.30.)
2. An Allied Command Operations NCO: Counterintelligence vs. the Russian Hybrid Warfare Model: An Arcane Tool Against a Serious New Threat, 2016. 6. o. Forrás: <https://www.shape.nato.int/command-senior/blog/counterintelligence-vs-the-russian-hybrid-warfare-model-an-arcane-tool-against-a-serious-new-threat>, (Letöltés ideje: 2016.04.20.)
3. Cathcart, Will: Putin's Crimean Medal of Honor, Forged Before the War Even Began, Forrás: <https://www.thedailybeast.com/putins-crimean-medal-of-honor-forged-before-the-war-even-began>, (Letöltés ideje: 2018.05.03.)
4. Crimean Tatars, pro-Russia supporters approach Crimean parliament building. Forrás: <https://en.interfax.com.ua/news/general/192882.html>, (Letöltés ideje: 2018.05.13.)
5. Dominek Attila: Az ukrán biztonság- és védelempolitika változásai. In: Honvédségi Szemle, 2016/6. 48-56. p.
6. Flikke, Geir- Bukkvoll, Tor: A timeline for the Conflict and War in Ukraine, Security Policy Library, 2015/4. 8. o. Forrás:
7. <http://www.atlanterhavskomiteen.no/files/dnak/Documents/Publikasjoner/2015/Sikkerhetspolitisk%20Bibliotek/NR%204-15%2014.%20august.pdf>, (Letöltés ideje: 2018.05.10.)
8. Frizell, Sam: Russia Orders Troop Maneuvers Amid Ukraine Tensions. Forrás:
9. <http://time.com/9824/russia-orders-troop-maneuvers-amid-ukraine-tensions/>, (Letöltés ideje: 2018.05.18.)
10. Isaszegi János: Ukrajna és a régió válsága, érdekek csatája. In: Honvédségi Szemle, 142. évf. 2014/4. 50-61. p.
11. Kofman, Michael-Migacheva, Katya-Nichiporuk, Brian-Radin, Andrew-Tkacheva, Olesya-Oberholtzer, Jenny: Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2018. XI. évfolyam 3. szám

- Ukraine, RAND Corporation, 2017. Forrás: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1498/RAND_RR1498.pdf, (Letöltés ideje: 2018.05.08.)
12. Rác András: Oroszország hibrid háborúja Ukrajnában. Külügyi és Külgazdasági Intézet, KKI-tanulmányok, T-2014/1. Forrás:
13. <http://kki.gov.hu/download/2/80/c0000/R%C3%A1cz%20Andr%C3%A1s%20hibrid%20h%C3%A1bor%C3%BA.pdf>, (Letöltés ideje: 2015.12.21.)
14. Sakwa, Richard: Háború a határon, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016.
15. Sudár István: Az ukrán válság összefoglalása. 2014. július 21. Forrás: http://azatlasz.hu/2014/07/az_ukran_valsag_osszefoglalasa, (Letöltés ideje: 2017.04.18.)
16. Zigar, Mihail: Putyin metamorfózisa, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2016.